

تجربه محله سهل آباد شیراز در مسیر بازآفرینی شهری (اقدامات توانمندسازی، نهادسازی و ظرفیت‌سازی)

فعالیت‌ها و اقدامات در راستای توانمندسازی محله سهل‌آباد

الف-۲- اورژانس اجتماعی

در هر جامعه‌ای برای پاسخگویی به نیازهای مردم و حل یا کاهش مشکلات آنها تمهیداتی اتخاذ و برنامه‌هایی تدوین و اجرا می‌شود. کشور ما نیز از این قاعده مستثنا نیست. گرچه این برنامه‌ها می‌تواند بر حسب شرایط مختلف موجود در کشورها متفاوت باشد، اما مهم آن است که بتوان مسائل و راهکارهای مناسب، شناخته و اجرا شوند. یکی از این برنامه‌هایی که در این راستا مورد توجه قرار دارد «برنامه اورژانس اجتماعی»^۱ است که حاصل فعالیت چند ساله سازمان بهزیستی است. این برنامه تلفیقی از مداخله در بحران فردی، خانوادگی و اجتماعی (مرکز اورژانس اجتماعی)، تیم سیار اورژانس اجتماعی (خدمات اجتماعی سیار) و پایگاه اورژانس اجتماعی (پایگاه خدمات اجتماعی) است که در مرحله اول با هدف توانمندسازی اجتماع‌محور در سکونتگاه‌های غیررسمی تدوین شد.

اورژانس اجتماعی به صورت کلی در نظر دارد تا «مداخلات روانی- اجتماعی» را قبل «از مداخلات قضایی و انتظام» و حتی در کنار این نوع مداخلات جایگزین کند که این مسئله در «پیشگیری از وقوع جرم» و «قضازدایی» نیز نقش مهمی ایفا می‌کند. «شناسایی آسیب‌های اجتماعی شایع و در حال شیوع» بصورت کشوری و منطقه‌ای و محلی نیز از طریق این برنامه صورت خواهد گرفت. در واقع این نوع مداخلات تأثیرگذاری «تئوری برچسب»^۲ را به حداقل خواهد رساند و ضمن فراهم آوردن زمینه مناسبی برای توانمندسازی افراد در معرض آسیب و آسیب دیده اجتماعی، کمکی به بازگشت آنها به زندگی سالم است.

^۱ بر اساس بند ب تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۸۶ کل کشور.

^۲ Labeling Theory: نظریه برچسب یکی از نظریه‌های مطرح جامعه‌شناسی و بطور خاص در حوزه جامعه‌شناسی انحرافات است. این نظریه از دهه ۱۹۵۰ به بعد در جامعه‌شناسی و روانشناسی آمریکا مطرح شد. نظریه‌پردازان نظریه برچسب معتقدند انحراف یک پدیده اجتماعی است و بر این باورند که کجروی‌های اجتماعی ناشی از عوامل روانشناختی یا زیست‌شناختی نیست، بلکه این جامعه است که هویت انحرافی را در افراد پدید می‌آورد. بسیاری از جامعه‌شناسان این نظریه معتقدند که گروه‌های اجتماعی قانون را به وجود می‌آورند و مشخص می‌کنند چه رفتاری و تحت چه شرایطی صورت پذیرد. وقتی قانون وضع گردید، فردی که آن را زیر پا گذارد و نتواند خود را با قوانین گروه سازگار کند، بیگانه خوانده میشود. «هاوارد بکر» معتقد است بر اساس این فرضیه که قوانین را اجتماع می‌سازند و نقش‌ها به طور یکسان توسط افراد رعایت نمی‌شوند نظریه برچسب، به وجود می‌آید. ممکن است کجروی‌ها در زمان‌ها و مکان‌های گوناگون به طور مختلفی تعریف شوند و حتی ممکن است دسته‌ای از مردم قوانین را زیر پا بگذارند، اما کجرو خوانده نشوند. بر این اساس، نظریه برچسب می‌گوید: رفتار انحرافی به میزان احترام مردم به آن قانون بستگی دارد.

اورژانس اجتماعی در محله سهیل‌آباد از جمله اقداماتی بود که باهدف توانمندسازی این سکونتگاه به مرحله اجرا درآمد و از زمان راه اندازی هفته‌ای دو روز به صورت کامل در خانه محله مستقر می‌شود تا به ارائه مشاوره به مددجویان و خانواده‌ها بپردازد.

الف-۳- اعزام پزشک و ویزیت رایگان

ساختار خدمات شهری و امور بهداشتی در سکونتگاه‌های غیررسمی از سطح استانداردهای موجود بسیار پایین‌تر است و نیاز به تصمیمات فوری، صحیح و کارشناسی دارد. همچنین وجود معضلات متعدد بهداشتی در اینگونه مناطق بسیار نگران‌کننده است. بنابراین، ارائه برخی خدمات بهداشتی بسیار ضروری بنظر می‌رسد. بر این اساس، اعزام پزشک و ویزیت رایگان اهالی منطقه انجام شد. این اقدام را از جنبه‌های گوناگون می‌توان بررسی نمود؛ بسیاری از اهالی این منطقه همانند کلیه مناطق و سکونتگاه‌های غیررسمی به دلیل درآمد ناکافی از مراجعه به پزشک خودداری می‌کنند. این موضوع با در نظر گرفتن شرایط ناسالم محیطی از نظر بهداشتی نگران‌کننده‌تر می‌شود؛ بخصوص وضعیت کودکان در این محیط. بنابراین، اعزام پزشک توسط مرکز بهداشت شهرستان شیراز به این محله به‌عنوان یک محله پایلوت، نتایج بسیار ثمربخشی در پی داشته و استقبال بی‌نظیری شده است.

الف-۴- درختکاری روی کانال فاضلاب سهل‌آباد با مشارکت شهرداری و اهالی محل

فقدان شبکه مناسب فاضلاب در محله سهل‌آباد موجب بروز برخی مشکلات اساسی در زمینه بهداشتی در این مناطق شد. با بررسی‌های انجام شده مقرر گردید روی کانال فاضلاب سهل‌آباد با مشارکت شهرداری و اهالی محل درختکاری شود. اجرای این طرح نشان داد در این سکونتگاه‌ها مردم با مشارکت خود سعی بر حل مشکلات دارند و در این راه از هیچ‌گونه همکاری کوتاهی نمی‌کنند. از سوی دیگر، نقش مشارکت مردم در توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی غیرقابل انکار است و می‌بایست بخش عمده‌ای از تلاش سیاستگذاران بر افزایش مشارکت مردم گذاشته شود؛ چرا که بدون تعامل مردم هیچ‌گونه برنامه‌ای قابل اجرا نخواهد بود.

ب- اقدامات اقتصادی

نقش اقتصاد قوی و پویا همواره در کاهش جرائم و ناهنجاری‌های اجتماعی، انکارناپذیر بوده است؛ چرا که بر اساس تجارب بدست آمده، اقتصاد یکی از ارکان اساسی کاهش جرائم است و با قرارگیری در کنار عواملی همچون فرهنگ، محیط سالم اجتماعی و... کاهش ناهنجاری‌ها را به دنبال دارد. سکونتگاه‌های غیررسمی نیز از این قاعده مستثنا نبوده و نیستند و حتی میزان جرائم رخ داده در این اجتماعات تفاوت فاحشی با دیگر سکونتگاه‌ها دارد.^۳

طی دوره‌های گذشته در محله سهل‌آباد شیراز تلاش شده است که با فراهم کردن فرصت‌های شغلی پایدار با نگرشی خرد و با هدف از میان برداشتن موانع کالبدی شرایط اقتصادی این محله بهبود پیدا کند. در محله سهل‌آباد با اجرایی نمودن برنامه‌هایی از پیش تعیین شده، سعی بر آن شد تا در تقویت اقتصاد خانواده ساکنان این منطقه قدم‌هایی برداشته شود. از جمله برنامه‌ها و اقدامات در این زمینه می‌توان به اقدامات «اداره کل فنی حرفه‌ای استان فارس»، اقدامات «کمیته امداد امام خمینی (ره)»، «تشکیل صندوق وام قرض‌الحسنه محله توسط ساکنان»، «کلاس‌های آموزشی پرورش قارچ» و «اقدامات اقتصادی خانه محله با همکاری مرکز CB» اشاره کرد.

ssafta.imo.org.ir

^۳ برخی از کارشناسان در این خصوص معتقدند وضع بد اقتصادی در بسیاری از موارد موجب ازدیاد جرائم نیست، بلکه ترقی وضع اقتصادی سبب افزایش بزه‌کاری می‌شود، چنانچه ژان پنیاتل، مردم‌شناس مشهور فرانسوی، معتقد است «ترقی وضع اقتصادی و فعالیت آن منحصر به بهبود وضع زندگی مادی نیست؛ بلکه در عین حال موجب برخورد و تصادم منافع و خواسته‌ها نیز می‌شود؛ همان برخوردها و تضادهاست که در بعضی موارد به ارتکاب جرم منجر می‌شود».